

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДРОГОБИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
РАДА МОЛОДИХ ВЧЕНИХ
MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
DROHOBYCH IVAN FRANKO STATE PEDAGOGICAL UNIVERSITY
YOUNG SCIENTISTS COUNCIL

ISSN 2308-4855 (Print)
ISSN 2308-4863 (Online)

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ГУМАНІТАРНИХ НАУК:

Міжвузівський збірник наукових праць молодих
вчених Дрогобицького державного педагогічного
університету імені Івана Франка

HUMANITIES SCIENCE CURRENT ISSUES:

Interuniversity collection of Drohobych
Ivan Franko State Pedagogical University
Young Scientists Research Papers

ВИПУСК 46. ТОМ 2
ISSUE 46. VOLUME 2

Видавничий дім
«Гельветика»
2021

Синеок В., Калієвський К. Роль танцю в становленні людської цивілізації на теренах сучасної України...

УДК 793.3.03(477)

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/46-2-6>

Vira SYNIEOK,

orcid.org/0000-0003-0623-1718

доцент кафедри хореографії

*Інституту мистецтв Київського університету імені Бориса Грінченка
(Київ, Україна) v.synieok@kubg.edu.ua*

Костянтин КАЛІЄВСЬКИЙ,

orcid.org/0000-0003-4202-4222

*викладач хореографії гімназії-інтернату № 13 Солом'янського району міста Києва
(Київ, Україна) kostiashkin@gmail.com*

РОЛЬ ТАНЦЮ В СТАНОВЛЕННІ ЛЮДСЬКОЇ ЦИВІЛІЗАЦІЇ НА ТЕРЕНАХ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ ВІД ПОЧАТКУ ЧАСІВ ДО СЬОГОДЕННЯ

Становлення українського народного танцю відбувалося протягом усього історичного розвитку та формування національної ідентичності нашого народу та залишається актуальним сьогодні. Мета статті – висвітлити гострі питання щодо втрати етнічних коренів, які мали бути фундаментальною парадигмою національної культури. Потужний розвиток сучасної хореографії, плюралізм векторів новітніх запозичених танцювальних течій актуалізує проблематику занепаду українського народного танцю сьогодення.

На сучасному етапі розвитку суспільства актуальним є вивчення та збереження унікальних творчих скарбів та доробків українських митців. Декларуючи потребу у відродженні народного танцю в національній хореографічній культурі на основі синтезу традицій та новацій, аматорські хореографічні колективи демонструють різні алгоритми втілення фольклору в сучасний танцювальний простір.

У статті описано історичні процеси переселень різних племен та народів, які надалі утворили саме українську національну культуру. Розглянуто питання впливу традицій та звичаїв інших народів на корінне населення полян, синтезу перетворень між різними етнічними групами населення, що привели до виникнення українського етнічного фольклору.

Проаналізувавши багатовікову історичну спадщину українського танцю, виявлено основні тенденції впливу на формування етнографічного складника хореографічного мистецтва. Водночас потужні натиски глобалізації та глобалізації крок за кроком призводять до занепаду нашої автентичності. Нівелювання фундаментальних основостверджувальних компонентів збереження фольклорного підґрунтя призведе до втрати національної ідентичності.

Визначено, що роль танцю в становленні людської цивілізації на теренах сучасної України стала фундаментальним складником автентичного українського суспільства.

Ключові слова: танець, хореографія, роль танцю, Україна, історія танцю.

Vira SYNIEOK,

orcid.org/0000-0003-0623-1718

*Assistant Professor at the Department of Choreography
Hrinchenko Art College of Borys Hrinchenko Kyiv University
(Kyiv, Ukraine) v.synieok@kubg.edu.ua*

Kostiantyn KALIEVSKYI,

orcid.org/0000-0003-4202-4222

Teacher of Choreography

*Kyiv Boarding Gymnasium № 13 Solomyansky district of Kyiv
(Kyiv, Ukraine) kostiashkin@gmail.com*

THE ROLE OF DANCE IN THE HUMAN CIVILIZATION PROGRESS IN MODERN UKRAINE FROM EARLY TIMES UP TO NOWADAYS

Ukrainian folk dance progress has taken place for ages during historical and national identity development of Ukrainians and it remains relevant today.

The aim of the article is to focus on the burning issue related to the loss of ethnic roots, which were to be a fundamental paradigm of national culture. Powerful development of modern choreography, the pluralism of vectors of the latest borrowed dance trends actualizes the problem of the decline of Ukrainian folk dance today.

At the present stage of society progress it is important to study and preserve the unique creative treasures and works of Ukrainian artists. Declaring the need for the revival of folk dance in the national choreographic culture based on the synthesis of traditions and innovations, amateur choreographic groups demonstrate various ways for folklore implementation in modern dance space.

The article outlines the historical processes of resettlement of different tribes and peoples, which later formed the Ukrainian national culture. The issues of traditions and customs effect of other peoples on the indigenous, the synthesis of transformations between different ethnic groups that led to the emergence of Ukrainian ethnic folklore are considered.

Analyzing the centuries-old historical heritage of Ukrainian dance, the main trends in the formation of the ethnographic component of choreographic art were identified. At the same time, the powerful pressures of globalization and glocalization are step by step leading to the decline of our authenticity. Leveling the fundamental foundations of the preservation of folklore will lead to the loss of national identity.

It is determined that the role of dance in the formation of human civilization in modern Ukraine had a fundamental role as an authentic component of Ukrainian society.

Key words: dance, choreography, role of dance, Ukraine, history of dance.

Постановка проблеми. Становлення і розвиток українського танцю на теренах України має глибоке історичне коріння, доцентровим чинником збереження якого є дослідження та вивчення фольклорного спадку. Французький філософ Огюст Кант виокремив проблематику питання: «ніяка ідея не може бути зрозумілою без її історії». Звідки з'явився український танець? Які передумови його виникнення? Ці питання привергають увагу дослідників культури, хореографів і видатних майстрів сцени, фізіологів і спеціалістів у галузі психології. Нещодавно танцювальна спадщина неабияк зацікавила спеціалістів психотерапевтичного напряму.

Формування національної ідентичності і надалі залишається актуальним питанням. Актуалізуvalnyj модус статті пов'язаний із необхідністю формування нової генерації хореографів, орієнтованих на вивчення, втілення і збереження національного фольклорного спадку, новітніми способами трансляції в хореографічному просторі.

Аналіз досліджень доводить визначну роль українського народного танцю у формуванні фундаментального автентичного важеля в становленні народного хореографічного мистецтва. Плюралізм дослідницьких спрямувань у контексті сучасної презентації фольклору зумовлює зростання уваги до народно-танцювальної парадигми. Дослідницькі доробки видатних митців (В. М. Верховинця (Верховинець, 1990), Л. Д. Блок (Блок, 1997), К. Брюхера (Блюхер, 1923)) дають знання для узагальнення уявлень про феномено-логічну специфіку сучасної української культури.

Виклад основного матеріалу. «Наш балет, що йому судилося коли-небудь народитися, мусить бути народним, своєрідним, а таким він стане тоді, коли в нього увіллеться багатство народного танцю з його мальовничими фігурами».

Коли починаємо замислюватися над словами великого митця, то занурюємося в прекрасний світ народного мистецтва, його невичерпне дже-

рело нових ідей та глибинний скарб вікових традицій. Українська земля є найпрекраснішим місцем на світі. Найродючіша, адже має більшість чорнозему Європи, з пишними карпатськими лісами та горами, з неймовірними морями і річками, з широкими степами і дзеркально чистими озерами. Але найбільший скарб – це люди, і це не просто слова.

Багатовікова історія життя українського народу викарбувала унікальні риси характеру, які притаманні лише нам. Попри важкі умови життя та постійну боротьбу за незалежність своєї землі, українці не втрачали вміння щиро відкривати серця та творити справжнє мистецтво. Уся танцювальна палітра рухів українського танцю є відображенням душевних переживань та нестримної жажі до свободи, боротьби за прекрасне майбутнє. Коли серце переповнено любов'ю до свого краю, тоді мистецтво танцю починає бурхливо виходити назовні і вражати своєю неймовірною красою, щирістю та самобутністю. Якщо хочеш дізнатися про народ якомога більше, то достатньо подивитися на його танцювальне мистецтво, послухати його пісні та музику. Мистецтво ніколи не лукається і не прикидається, є істиною, епіцентром душі кожного народу. Справжнє мистецтво – це живе, могутнє дерево, яке постійно зростає, яке не може існувати та плодоносити без глибокого та міцного коріння. Наші традиції, наша спадщина – це і є міцний та життєдайний корінь для всіх мистецьких плодів.

Щоб зрозуміти та більш детально дослідити потужний потенціал народної творчості, потрібно зануритись у далеке минуле. Почнемо із самого початку, а саме з того, що Бог створив небо і землю. А коли це зробив, то вирішив створити людину за образом своїм. Так з'явилися на землі перші люди – Адам і Єва. «Не Адам причарував Єву, а праматір звабила первинного чоловіка, приймаючи пози і роблячи заманливі жести, пригощаючи яблуком. Із поваги до прекрасної статі, яка

є найкращим складником, прикрасою танцювального мистецтва, ми віддаємо перевагу останній думці. Жінка повинна вважатися законодавцем пластики і танцю».

Природа кожної людини містить душевну енергію, яка постійно намагається вийти назовні, і це відбувається завдяки рухам та пластичним перебудовам людського тіла. Недарма кажуть, що людина стрибає від радості чи тупотить ногами від зlostі. Це танцювальні рухи. Ритм обертів земної кулі, зміна пір року, перехід від дня до ночі – це ритмічний закон природи. Так і людський організм працює завдяки ритмічному биттю серця, пульсу, частоті дихання і, безперечно, завдяки самому руху. Почувши музичний ритм, людина починає рухатись більш пластично та емоційно, руки то відкриваються, то здіймаються вгору, очі починають блищати, ноги виконують різні ритмічні переступання, тіло починає співати свою пластичну пісню. Отже, музичний ритм допомагає показати різні відчуття через пластичний рух тіла. Мелодія посприяла зародженню справжнього танцю як ритмічно виразного відчуття людини, вияву внутрішнього настрою.

Людина, будучи прообразом Бога на землі, постійно мала велике бажання прославляти Творця. Радість серця спонукала славити та возвеличувати того, хто створив небо і землю, хто поклав закон природоустрою, хто є альфою і омегою всього, що існує у світі. Поклоняючись та приносячи великі дари Богові, люди проводили знатні урочисті заходи, невід'ємно частиною яких були танцювальні дійства. Співаючи та заводячи хороводи, люди приносили плоди своїх урожаїв та робили великі жертвовники, щоб віддати шану всім таємничим силам. Ці обрядові дійства мали велику силу єдинання та налаптовували людей домовлятися та вигадувати щось особливе.

Жителі землі після великого потопу розмовляли однією мовою. Щоби не розсіялись по землі та не прославили себе, вони вирішили побудувати місто і вежу до небес. Але Господь змішав їхні мови, тому вони не могли розуміти одне одного і, як наслідок, розсіялись по всій землі. Тому і місто називається Вавилоном, що означає «змішаний». План засновників був зруйнований, але Вавилон став могутнім і відомим усьому світу містом.

Коли люди перестали розуміти одне одного, вони розійшлися по всій землі і стали різними народами. Вони пристосувались до тих умов, де зупинялися, і починали нове життя. Кліматичні умови та ландшафт місцевості дуже вплинули на виникнення та формування танцювальних рухів та їх колоритного окрасу. Той народ, який почав

займатися скотарством та землеробством, відтворював цей процес у своїх танцях. Жорстокі та круті норови племен створювали рухи відповідно до свого темпераменту. Визнаючи свою безпорадність перед вищими силами природи, людина схилялась перед таємничими силами. Грім страшав, сонце лагідно гріло, вогонь випалював, вітер завивав, вода могла потопити все живе. Усе це приводило до зародження панівного поняття про Бога. Маючи майже одну розвагу – танці, людина почала вшановувати невидимі божества. Греки завжди знаходили назви явищам і предметам загалом. Богиню танцю вони назвали Терпсихорою, що означає «ста, що розважає». У доісторичні часи ще не існувало поняття «мистецтво танцю», але люди стрибали, скакали, приймали різні пози, завдяки яким виражали свій душевний настрій. Веселоці та радість були головними елементами танцю. Такою була перша стадія танцю. Після цього вже релігійні відчуття за допомогою співу та звуків інструментів перевтілили сuto механічні рухи в танці, підкорюючи їх відомим правилам. Було закладено фундамент для справжнього мистецтва хореографії, невід'ємно пов'язаний із життям усього людства.

Древній апологет танцю Лукіан стверджував, що танець має таке ж стародавнє походження, як і любов. Танцювальне мистецтво веселить дух і серце людини, ушляхетнює характер та розвиває смак до витонченого. Доки існують народи на землі, доти не вичерпається любов до танцю в сучасній людині. Це все пояснюється тим, що все-можутью жрицею Терпсихорою була і буде жінка, що уособлює собою незмінний узірець краси та любові, перед яким схиляються всі жителі землі. Мистецтво може видозмінюватися, але танці, названі Ламартином «гармонія тіла», тобто найяскравіше живе джерельце радості та світла, буде існувати на нашій планеті до її зникнення.

Які ж саме народи населяли територію нашої теперішньої України? Із середини другого тисячоліття нашої ери понад дві тисячі років у степах України проживали племена іndoіранського групи (кіммерійці, скіфи, сармати), які утворилися після розпаду іndoіранської єдності. Таке співживлення тривало до повної асиміляції сарматських племен. Уесь час відбувалася взаємодія предків слов'ян та іndoіранців. Кіммерійці стали першим етносом на теренах України, згаданим у творі «Іліада» грецького поета Гомера, а також у письмових джерелах стародавньої держави Ассирія. Термін «кіммерійці» перекладається як «загін вершників». Життєвий побут та взаємовідносини між племенами формували особливі риси характерних рухів, які

набули етнічного забарвлення та виявились у танцювальних формах того часу. Різниця традицій та обрядів між племенами викликала суперечки та непорозуміння, що призводило до вайовничих конфліктів, які вирішувались досить жорстокими методами. Водночас мали місце випадки, коли ватажки племен одружували своїх нащадків, об'єднуючись між собою, що збагачувало та примножувало традиції кожного племені.

У VIII столітті до нашої ери кіммерійці були вигнані зі своєї землі скіфами. Історія Великої Скіфії є початком державності на території України. Скіфські племена відрізнялися більш злагодженою та організованою взаємодією. Ритуальні танці, якими вони віддавали шану (кульмінацією було жертвоприношення), набували більш масового характеру. Динамічно рухаючись, вони входили в дуже збуджений стан, який нагадував транс. Відчуваючиemoційний оргазм, виконавці вірили, що саме в цей час вони возз'єднувалися з божественими силами і отримували їхні властивості. Але це не зупинило еволюційний розвиток, тому з III століття до нашої ери до Великої Скіфії розпочинається переселення сарматів. Пізніше значна частина сарматів залишилась на території України, де взяла участь в етнічному змішуванні зі скіфами та слов'янами. Додавання нових зв'язків, які змішували кров, продовжували видозмінювати життя та побут усього населення. Продовжує набувати інших відтінків яскрава палітра танців. Вайовничі композиції почали поступатися місцем більш ліричним, пов'язаним із відображенням природи та її явищ.

Починаючи з VII століття до нашої ери, вихідці з грецьких міст Малої Азії починають масово переселятися на території сучасної України. За часів античності найбільшим грецьким містом на території України стає Ольвія. Її населення сягало 20–25 тисяч мешканців у період розквіту. Археологи знайшли розписаний кубок з Ольвії VII століття до нашої ери. На ньому зображений танцівник. Це свідчить про розвиток хореографічного мистецтва в ті часи. Непоодинокі знахідки розписних ваз, фресок та амфор красномовно описують стародавнє мистецтво.

Також великими містами того часу були Херсонес (територія сучасного Севастополя, його руїни зображені на купюрі номіналом 1 грн), Тира (на місці сучасного Білгорода-Дністровського) та Пантикапей (на місці сучасної Керчі). Грецька культура на той час була більш розвинута та мала вищий рівень, ніж скіфська та слов'янська. Це етнічне змішання старих та нових традицій спровокувало неабиякий сплеск розвитку танцюваль-

ної культури. різnobарвна та багата міфологія Греції почала пускати своє коріння на теренах стародавньої України. Історії античних героїв починають дещо переплітатися з древніми легендами скіфського фольклору. З'являлися нові інтерпретації на знайомі художні витвори. Виникали вже нові історії та легенди, які спровали велике емоційне враження. Наслідком цього стало змішування танцювальних форм.

Крім греків із Малої Азії на території України було ще майже два десятки менших міст та кілька сотень невеликих сіл та садіб, населених греками-колоністами. Населення всіх грецьких міст та сіл на території України в період їх розвитку могло перевищувати двісті тисяч осіб (без врахування змішаного греко-скіфського населення Ольвійської округи та Боспорського царства).

Картини вазового живопису яскраво розповідають про грецьких танцівниць, яких називали «кубистетери». Кубистика – це танець на руках у різних позах та комбінаціях рухів. Іноді на зображені ми бачимо танцівниць, які перекидаються через голову, впираються руками в землю та роблять акробатичні перевертання. Саме на південно-італійській вазі зображені цей малюнок танцю, на якому танцівниці впираються в землю верхньою частиною корпусу, проробляючи ногами всілякі трюки (стріляють із лука, черпають вино).

Ксенононт, який дав найцінніші вказівки про категорію танцівниць цього напряму, розповідає про акробатку, яка кидається на руки всередину кола, утвореного з вертикально оголених мечів. Щоби вийти з нього, вона виконує стрибок у зворотному напрямку через смертоносний бар'єр. Зображення танців серед мечей ми знаходимо у вазовому живописі. Наступний опис Ксенононта – ритмічне жонглювання обручами під час танцю, яке переходить у масштабне віртуозне танцювальне дійство. Надалі танцівники, зображені захищати проти двох противників, тримаючи в кожній руці по щиту, закінчують свій танець швидкими обертами та стрибками через голову, не випускаючи щитів із рук. Це вже типове віртуозне виконання танцю. Танці на бенкетах були улюбленою розвагою, особливо коли їх виконували танцівниці. Є ще багато зображень оголених танцівниць та танцівників із кроталами чи без них, які балансували кубками чи корзинами. Усе це були танці на бенкетах.

Віддаленими сусідами античного світу були племена слов'ян, яких уважають нашими предками. У сучасних дослідженнях слов'яни виступають як вайовничий і гордий народ, схильний до демократії та навіть анархії й самоуправства.

Спочатку озброєння слов'ян було не таким розвинутим, як у їхніх південних сусідів – скіфів та сарматів, а також римлян чи візантійців, і складалося зі списів, а також мечів, луків, сокир тощо. Візантійські полководці повідомляють про особливу майстерність слов'ян у сутичках у лісах, вистежуванні ворога, захопленні «язиків», переховуванні під водою упродовж годин із використанням очеретин для дихання. Невмироща володарна воля, яка штовхала наших предків завойовувати землю, водила їх різними кутками світу. Мечем і плугом визначали кордони своєї владарності в боротьбі проти орд і племен.

На початку першого тисячоліття нашої ери відбувся розподіл слов'ян на дві великі групи племен – антів і склавинів. Грецькі та римські історики називали антів «наймогутнішими з усіх слов'ян», говорячи про незчисленні племена антів. Вони мешкали між Дніпром і Дністром, а також на лівобережжі Дніпра, займаючи також причорноморські землі. Кордони антів на лівобережжі доходили до Азовського моря. Їхнє мистецтво нагадувало тренування та підготовку до бойових дійств. Кожен намагався продемонструвати свої неперевершенні вміння володіти зброяєю. Вони робили спаринги, нападали втрьох на одного, билися одночасно всі, роблячи невеликі переходи в різні положення.

Після розпаду Антського союзу племен утворилися окремі племінні об'єднання, як-от поляни, древляни, сіверяни, тиверці, уличі, волиняни, дулуби, білі хорвати, дреговичі. В окремих племен та їх союзів були свої традиції, що часто різнилися між собою. У найвигіднішому геополітичному положенні опинилися поляни. Вони проживали в Середньому Подніпров'ї на перехресті важливих торговельних шляхів (шлях «із варяг у греки» проходив територією Київщини). Столицею полян був Київ, заснований, за даними археологів, у кінці V, на початку VI ст. нашої ери. Київ заснували князь Кий, його брати Щек, Хорив і сестра Либідь. Саме Київ став столицею феодальної держави Русі, яка в X–XII столітті була найбільшою державою в Європі.

Нині є кілька теорій виникнення Русі-України: норманська (варязька), слов'янська (автохтонна), компромісна (слов'янська-варязька). Але прибічники цих теорій сходяться на тому, що одним із перших правителів Русі-України був Рюрик. До нього на поклон та для переговорів стосовно торгівлі та вирішення економічних питань приїздили послі з різних міст Європи та світу. Влаштовували великі пишні банкети, на яких усіх звеселяли скоморохи. Вони співали, танцювали, виконували

акробатичні етюди, театральні комічні сценки. Це вже було зародження професійного мистецтва танцю. Почали з'являтися пересувні театри, які заробляли на життя тим, що влаштовували концертні програми на площах великих міст. Саме хореографічні номери становили найбільший відсоток від усього дійства. Артисти демонстрували «модні» на той час танці, чим популяризували танцювальне мистецтво повсюдно.

Великого розмаху набувають свята релігійного характеру, влаштовують заходи, на яких розвертують величі танцювальні композиції, де кульмінацією було спалювання жертв задля прихильності язичницьких богів. Прославляючи Ярила, розпаливали великі баґаття, стрибали через них, уважаючи це обрядом очищення від злих духів. Віддавали шану та поклонялись усім природним явищам задля хорошого врожаю та плодючості худоби. Влаштовували дні подяки перед змінами пір року. Проводжали одну пору, а зустрічали іншу. Усі свята супроводжували піснями й танцями.

Багато князів змінилося після правління Рюрика, проте найбільшого розвитку Київська держава зазнала під час правління князя Володимира Великого, який у 988 році охрестив Русь. Від об'єднання слов'янських племен династією Рюриковичів у IX столітті до окремих земель-князівств у XII–XIII столітті на чолі з представниками цієї ж династії Русь пройшла типовий шлях ранньосередньовічної держави.

Правонаступником Київської держави стає Галицько-Волинське князівство. У середині XIV століття воно ввійшло до складу Польського Королівства. Інші землі колишньої Русі (Волинь, Київщина, Чернігово-Сіверщина, Поділля) ввійшли до складу Великого князівства Литовського.

Багато литовських князів брали шлюби з представницями українських князівських родин та приймали православ'я. У цей же час Литва почала захищати слов'янські землі від монголо-татар. За південні та західні землі Русі в XV столітті постійно велися феодальні війни між литовськими, польськими та українськими представниками знаті. Завдяки цій боротьбі польській короні вдалося приєднати частину Волині і Поділля до своїх володінь. Українські селяни, міщани і козаки боролися проти панування шляхетсько-католицької Польщі, національно-релігійного та феодально-кріпосницького гніту.

У XVI столітті українці утворили новий соціально-політичний феномен – запорізьке козацтво. Соціальним чинником, завдяки якому виникло козацтво, можна вважати природне прагнення до самозбереження, самоствердження і самореалізацію,

а також наявність великої кількості вільних земель. У подальшому козаки освоїли степові простори Подніпров'я, Слобожанщини, Донеччини.

Багатовікова історична спадщина українського народу має унікальні творчі скарби. Досліджувати та вивчати своє коріння допомагають доробки видатних діячів українського народу. Їхня творча спадщина допомогла зберегти унікальні зразки фольклорного матеріалу. Дослідницька діяльність, яку провадять керівники аматорських хореографічних колективів, теж є важливим складником збереження та розвитку національного народного танцю. Майже кожен аматорський народний колектив має у своєму репертуарі танці свого регіону. Керівники колективів досконало вивчають фольклорний матеріал, створюють на його основі сучасні форми танцювальних номерів. Вивчаючи та опрацьовуючи автентику свого краю, вони роблять неоцінений внесок у розвиток нового покоління, бо саме діти є основними здобувачами мистецької освіти. Усе, що закладається в молоду людину на початку її життя, є фундаментальним матеріалом, який із роками стає парадигмою її життєвого шляху. Це основоположний аспект патріотичного виховання молодого покоління.

Аматорське хореографічне мистецтво останнім часом приваблює не тільки дітей, а і людей старшого віку. Віддаючи своїх онуків та дітей на заняття в хореографічний колектив, у них виникає бажання теж брати участь у виступах, займатися та навчатися мистецтва танцю. Хтось здійснює свою давнішню мрію, хтось знайшов для себе новий сенс життя, а деято просто отримує величезне задоволення.

Аматорські хореографічні колективи вікової категорії 30+ мають у своєму репертуарі багато композицій на основі фольклорного матеріалу. І це дуже цінно, бо сценічне виконання цих постановок людьми з багатим життєвим досвідом по-іншому продивляється та сприймається, точно влучає у відтворення танцювального образу. Глядацька аудиторія перегляду програм аматорських хореографічних колективів старшої вікової категорії дуже велика. Це свідчить про популярність та затребуваність цього виду танцювального мистецтва. На жаль, державною політикою не передбачена підтримка саме аматорських колективів народного танцю, тому більшість ансамблів є приватними і функціонують за рахунок батьківських коштів.

Досить низька популяризація народного танцю відбувається завдяки медіапростору, здебільшого це шоу-програми. Хоча наявні танцювальні проекти, як-от «Танцювальний ринг: Руставі vs Вірського», теж заслуговують на увагу з боку

телевізійно-медійного простору. Щоб молодь захоплювалась та пишалась своєю країною, потрібно якомога більше популяризувати саме народне мистецтво та сучасні його вияви. Такі проекти дають поштовх молодому поколінню обирати напрями освіти, які стосуються саме народного хореографічного мистецтва.

Студентська молодь, яка навчається у фахових коледжах, інститутах та університетах, стає гідною підтримкою для керівників наявних хореографічних колективів, а надалі може стати їх достойною заміною. Практикуючись на базі зразкових колективів народного напряму, молоді спеціалісти отримують неоцінений досвід роботи, який їм знадобиться в подальшому творчому житті.

Кількість аматорських танцювальних колективів, яка зростає, на жаль, ще не є показником якості початкової мистецької освіти. Данина сучасним течіям, яку кладуть на віттар моди молоді керівники, не завжди вправдовує затрачені сили та енергію, до того ж це дуже швидко минає, не залишаючи після себе майже нічого. Мода змінюється, нових напрямів та стилів з'являється дуже багато. Це зумовлено сучасними соціокультурними обставинами. У цій круговерті важливо не загубити свою національну автентичність. Як казав великий поет та художник Тарас Григорович Шевченко, «чужому навчайтесь та свого не цурайтеся». Потрібно розвиватись, іти вперед, бо якщо ми не збережемо своє коріння, не навчимо нове покоління розуміти та пишатися своєю культурою, то втратимо набагато більше – свою унікальну, колоритну, національно-забарвлену душу.

Одним із найпотужніших засобів збереження національного скарбу є організація та проведення фестивалів та конкурсів народної хореографії. Найбільш масштабним можна вважати Всеукраїнський фестиваль-конкурс народної хореографії імені Павла Вірського.

Започатковані славні традиції видатного балетмейстера П. П. Вірського, який злагодив вітчизняне хореографічне мистецтво, знайшли багато палкіх прихильників. Тому у 2001 році Міністерство культури і мистецтв України, Національний заслужений академічний ансамбль танцю України імені П. П. Вірського, Український культурно-просвітницький центр «Дружба» та Всеукраїнська хореографічна спілка створили найбільший в Україні культурно-мистецький проект – Всеукраїнський фестиваль-конкурс народної хореографії імені Павла Вірського.

Відповідно до наказу Міністерства культури і мистецтв України № 740 від 03 грудня 2001 року (конкурсний) тур фестивалю-конкурсу

імені П. П. Вірського відбувся у лютому-червні 2003 року у Львові, Житомирі, Дніпропетровську, Києві, Полтаві, Харкові, Одесі, Херсоні, Сімферополі і Севастополі. Він охопив усю Україну. У І і ІІ турах узяли участь близько 600 хореографічних колективів усіх систем і відомств. Це показник величезної любові до народного танцю.

До складу журі ввійшли провідні діячі культури і мистецтва: народні артисти України В. В. Вантух, В. С. Вірська, Б. М. Колногузенко, М. П. Коломієць, Р. Б. Малиновський, М. С. Гузун, професор О. П. Колосок, доцент С. Г. Забредовський.

Важко порахувати країні аматорські хореографічні колективи, які стали переможцями всіх фестивалів-конкурсів. Це свідчить про високий творчий потенціал української народної культури, невимірується її традицій, невичерпність джерел народної творчості.

Продовжуючи традиції видатних засновників українського народно-сценічного танцю, митці хореографії свято бережуть перлинину минулого і створюють нові твори хореографічного мистецтва.

Сьогодні народні танцювальні колективи не тільки наслідують доробки відомих майстрів, а й звертаються до фольклорних джерел, намагаючись відтворити колорит та самобутність свого рідного краю. Одним зі способів відтворення та збереження національних звичаїв та обрядів є організація та проведення фестивалів-конкурсів народної хореографії.

Україна по праву пишається високою виконавською майстерністю танцюристів та блискучим мистецтвом хореографів і балетмейстерів, які стверджують досягнення вітчизняної хореографічної школи в усьому світі. Найбільш видатним та відомим у країні є Національний заслужений академічний ансамбль танцю України імені Павла Вірського, який уже понад 80 років залишається флагманом українського танцювального мистецтва.

Всеукраїнський фестиваль-конкурс народної хореографії імені Павла Вірського проводиться з метою збереження і розвитку народних традицій хореографії, збагачення професійного і аматорського мистецтва, підвищення художнього рівня балетмейстерських постановок, активізації організаційно-творчої та пошукової роботи фольклорних експедицій, фіксації скарбів танцювального мистецтва України. Організатором фестивалю-конкурсу є Всеукраїнська хореографічна спілка, створена у 2002 році. Фестиваль надав активного імпульсу притоку нових творчих сил у цю шановану творчу організацію. За вагомий внесок у розвиток національної культури і мистецтва у 2004 році постановою Кабінету Міністрів України

їни Всеукраїнській хореографічній спілці був наданий статус Національної.

Нині спілка бере активну участь у підготовці та проведенні семінарів, майстер-класів, сприяє підвищенню професійної освіти керівників хореографічних колективів, координує творчі зусилля митців щодо розвитку усіх видів, напрямів та жанрів хореографічного мистецтва, стимулює розширення пошуків та експериментів хореографів, артистів, педагогів-балетмейстерів, створення нових програм, балетів, танцювальних номерів, організацію фольклорних експедицій для запису народних танців та обрядів.

Висновки. Народне хореографічне мистецтво сьогодення є відображенням довгого і тернистого шляху, який подолала наша національна культура. Кожен історичний фрагмент минулого зробив свою унікальну грань на коштовному діаманті культурної спадщини. Зберігаючи славні традиції українського мистецтва, яке має давнє історичне коріння, ми привчаємо молодих митців втамовувати творчу спрагу з невичерпної криниці фольклорної спадщини.

Гострі питання щодо втрати етнічних коренів мають бути вирішенні за допомогою популяризації українського національного мистецтва. Потрібно закладати в навчально-виховний процес нового покоління зразкові доробки народної творчості. Навчаючи молоде покоління на роботах видатних учених-фольклористів М. Лисенка, П. Чубинського, Ф. Колесси, М. Грінченка, В. Верховинця, В. Гнатюка, В. Шухевича, С. Титаренка, І. Ющицінна, А. Гуменюка та ін., які зробили неоцінений внесок у скарбницю нематеріальної культурної спадщини, ми отримуємо очікуваний результат – гармонійно розвинену особистість. Усе це допомагає дітям розуміти прекрасне, виховує високий художній смак, вчить глибоко любити свою Батьківщину та бути справжніми патріотами. Збережені для нащадків перлинини української хореографії стають неоціненим матеріалом для наукових досліджень хореографів, музикознавців, театрознавців та етнографів.

Вивчення тематичних аспектів збереження та розвитку народної хореографії може проглядатися через **подальше дослідження** феномену соціокультурного проекту Всеукраїнського фестивалю-конкурсу народної хореографії імені Павла Вірського.

«Тісний зв’язок танцю з життям народу – ось та основа, на якій будеться кожна національна хореографічна традиція. Саме народний танець є джерелом для створення національної хореографічної школи».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Авраменко В. Українські національні танки, музика і стрій : кн. 1 та 2. Голівуд; Нью Йорк; Вінніпег; Київ; Львів, 1947. 80 с.
2. Библейский энциклопедический словарь : Перевод со шведского под редакцией И. С. Свенсона. Новое пересмотренное и исправленное издание с иллюстрациями «Библия для всех». Санкт-Петербург, 2002. 517 с.
3. Блок Л. Д. Классический танец: История и современность. Вступ. ст. В. М. Гаевского; Москва : Искусство, 1987. 556 с.
4. Богород А. Український танець у писемних джерелах. *Дивослово*. 1997. № 7. С. 11–17.
5. Брюхер К. Работа и ритм. Москва : Новая Москва, 1923.
6. Василенко К. Ю. Лексика українського народно-сценічного танцю : 3-те вид. Київ : Мистецтво, 1996. 496 с.: іл. ISBN 5-7715-0440-8.
7. Верховинець В. М. Весняночка: Ігри з піснями для дітей дошкільного віку та молодших школярів. 4-те вид., перероблене та доповнене. Київ : Музична Україна, 1979. 339 с.
8. Верховинець В. М. Теорія українського народного танцю : 5-те вид., доп. Київ : Муз. Україна, 1990. 150 с. ISBN 5-88510-099-3.
9. Воропай О. Звичаї нашого народу : етнографічний нарис. Київ : Велес, 2005. 528 с. ISBN 966-8263-16-2.
10. Горган О., Лисенко Л., Денисенко І., Макарук Н., Гедз В. Свідомі : довідник. Київ, 2018. 405 с.
11. Губ'як В. Д. Фольклорні обереги духовності : посібник. Івано-Франківськ : ІМЕ, 2001. 323 с.: іл., ноти. ISBN 966-7768-17-1.
12. Гуменюк А. І. Запис і принципи класифікації народних танців. *Народна творчість та етнографія*. Київ, 1964. № 4. С. 37–42.
13. Гуменюк А. І. Народне хореографічне мистецтво України. Київ : Вид. АН УРСР, 1963. 235 с.
14. Гусев В. Е. Эстетика фольклора. Ленинград : Наука, 1967. 320 с.
15. Русин М. Ю. Фольклор: традиції і сучасність. Київ : Либідь, 1991. 100 с.
16. Українські народні танці : упоряд. А. Гуменюк. Київ : Наукова думка, 1969. 616 с.
17. Худеков С. Н. Всеобщая история танца. Москва : Эксмо, 2009. 608 с.: ил. ISBN 978-5-699-32891-8.

REFERENCES

1. Avramenko V. (1947). *Ukrainski natsionalni tanky, muzyka i strii* [Ukrainian national dances, music and costumes]: kn. 1 ta 2. Holivud; Niu York; Vinnipeh; K.; L. 80 s. [in Ukrainian].
2. *BYBLEISKYI ENTSYKLOPEDYCYESKYI SLOVAR* [BIBLICAL ENCYCLOPEDIC DICTIONARY]: Perevod so shvedskoho pod redaktsyei Y. S. Svenssona. Novoe peresmotrennoe y spravlennoe yzdanye s yliustratsiyami "Byblyia dla vsekh". Sankt-Peterburh, 2002. 517 s. [in Russian].
3. Blok L. D. *Klassycheskyi tanets: Ystoryia y sovremennost*. [Classical Dance: History and Modernity] Vstup. st. V. M. Haevskoho; M.: Yskusstvo, 1987. 556 s. [in Russian].
4. Bohorod A. *Ukrainskyi tanets u pysemnykh dzherezakh*. [Ukrainian dance in written sources] Dyvo slovo. 1997. № 7. S. 11–17. [in Ukrainian].
5. Briukher K. *Rabota y rytm*. [Work and rhythm] M. : 1923 [in Russian].
6. Vasylenco K. Yu. *Leksyka ukrainskoho narodno-stsenichnoho tantsiu* [Vocabulary of Ukrainian folk and stage dance] : 3-te vyd. K. : Mystetstvo, 1996. 496 s.: il. ISBN 5-7715-0440-8. [in Ukrainian].
7. Verkhovynets V. M. *Vesnianochka: Ihry z pismiamy dla ditei doshkolnoho viku ta molodshykh shkolariv*. [Vesnyanochka: Games with songs for preschool children and primary school children] 4-te vyd., pereroblene ta dopovnene. K. : Muzychna Ukraina, 1979. 339 s. [in Ukrainian].
8. Verkhovynets V. M. *Teoriia ukrainskoho narodnoho tantsiu*. [Theory of Ukrainian folk dance] 5-te vyd., dop. K. : Muz. Ukraina, 1990. 150 s. ISBN 5-88510-099-3. [in Ukrainian].
9. Voropai O. *Zvychay nashoho narodu. Etnohrafichnyi narys*. [Customs of our people. Ethnographic essay.] Veles, 2005. 528 s. ISBN 966-8263-16-2. [in Ukrainian].
10. Horhan O., Lysenko L., Denysenko I., Makaruk N., Hedz V. *Svidomi. Dovidnyk*. [Conscious. Directory] Kyiv, 2018. 405 s. [in Ukrainian].
11. Hub'jak V. D. *Folkloini oberehy dukhovnosti : Posibnyk*. [Folklore amulets of spirituality: A guide] Ivano Frankivsk : IME, 2001. 323 s.: il., noty. ISBN 966-7768-17-1. [in Ukrainian].
12. Humeniuk A. I. *Zapys i pryntsyppi klasyifikatsii narodnykh tantsiv. Narodna tvorchist ta etnografia*. [Recording and principles of classification of folk dances. Folk art and ethnography] K., 1964. № 4. S. 37–42. [in Ukrainian].
13. Humeniuk A. I. *Narodne khoreohrafichne mystetstvo Ukrayiny*. [Folk choreographic art of Ukraine] K. : Vyd. AN URSSR, 1963. 235 s. [in Ukrainian].
14. Husev V. E. *Estetyka folkloru*. [Folklore aesthetics] Lenynhrad : Nauka, 1967. 320 s. [in Russian].
15. Rusyn M. Yu. *Folklor: tradytsii i suchasnist*. [Folklore: traditions and modernity] K. : Lybid, 1991. 100 s. [in Ukrainian].
16. *Ukrainski narodni tantsi* [Ukrainian folk dances] : uporiad. A. Humeniuk. K. : Naukova dumka, 1969. 616 s. [in Ukrainian].
17. Khudekov S. N. *Vseobshchaia ystoryia tantsa*. [General history of dance] M.: Eksmo, 2009. 608 s.: yl. ISBN 978-5-699-32891-8. [in Russian].